

TARIMSAL ÜRETİM DESTEKLERİ RAPORU

Hazırlayanlar:

Zir. Yük. Müh. Süleyman Yurddaşer

Prof. Dr. Cengiz Çakır

Nisan 2021

ULUSAL STRATEJİ MERKEZİ
TARIM KOMİSYONU

COPYRIGHT © 2021

Bu yayının tüm hakları USMER - Ulusal Strateji Merkezi'ne aittir. USMER'in izni olmadan yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik olarak basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Ulusal Strateji Merkezi Eğitim Araştırma
Danışmanlık Yayıncılık Limited Şirketi

Fidanlık Mahallesi, Sakarya Caddesi, 32/1
Çankaya/Ankara
0312 431 40 31
usmer@ulusalstratejimerkezi.com
<http://www.ulusalstratejimerkezi.com/>

İÇİNDEKİLER

TARIM NEDEN DESTEKLENMELİDİR?	1
TARIMSAL DESTEKLERİN GÜNÜMÜZDEKİ UYGULAMASI	3
TARIMSAL DESTEKLERE İLİŞKİN ÖNERİLER	10
TARIMSAL DESTEKLEMELER İÇİN YENİ BİR MODEL	11
EK-1: BİTKİSEL ÜRETİM DESTEKLEME BİRİM FİYATLARI	17
EK-2: DESTEKLEME UYGULAMA TAKVİMİ	20
EK-3: BİTKİSEL ÜRETİME DESTEKLEME ÖDEMESİ BAŞVURU DİLEKÇESİ...	22
EK-4: DESTEKLEME TALEP FORMU	24
EK-5: TAAHHÜTNAME-1	27

TARIM NEDEN DESTEKLENMELİDİR?

Öncelikle tarım neden desteklenmeli sorusunun yanıtı verilmelidir. Bu desteklerin verilmesi her şeyden önce Anayasa'nın gereğidir. Anayasa'nın 45. maddesinde;

“ Devlet, tarım arazileri ile çayır ve mer'aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır. Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır.” denilmektedir.

Ayrıca, elbette ki insanların beslenmesi için denebilir. Ancak, bunun yanında tarım; insanın giyim ve barınmasından sanayiye, istihdamdan ülke ekonomisine kadar uzanan bir faaliyet alanıdır.

Her ne kadar tarım; toprak, hava, güneş ve suya dayanan bir uğraş olsa da bunların yanında birçok alet ve edevata gereksinim vardır. Tarımsal üretim için dünyada sınırlı olan kaynaklardan elde edilen ürünlerle, gittikçe artan insan nüfusunu besleyebilmek için birçok teknolojiyi devreye sokmak gerekmektedir.

Günümüzdeki tarımsal faaliyet, artık insanoğlunun avcılık toplayıcılıktan sonra başladığı tarımsal faaliyetten çok farklıdır. Karmaşık bir uğraş olarak evrilmiş hatta bir bilim dalı haline gelmiştir.

Cumhuriyeti kuran Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının ekonomik faaliyet olarak ilk ele aldıkları konu tarım olmuştur. Daha cumhuriyet ilan edilmeden, 17 Şubat 1923 tarihinde 1130 delegenin katılımı ile toplanan İzmir İktisat Kongresi'nin açılış konuşmasında Atatürk; “Arkadaşlar! Bundan sonra kazanacağımız zaferi yazacak kalem saban olacaktır” diyerek tarımın önemini vurgulamıştır.

Bu söylem lâfta kalmamıştır. Tarımın gelişmesi için ilk destek olarak Aşar Vergisi kaldırılarak işe başlanmıştır. Ankara'da bulunan Ziraat Mektebi'nin geliştirilmesi için eğitim almak üzere yurt dışına öğretim elemanı ve öğrenci gönderilmiştir. İlerleyen tarihlerde kamu eliyle tarımsal ürünleri işleyerek değerlendirecek tarım sanayi teşebbüsleri kurulmaya başlamıştır. Temelleri Cumhuriyetin ilk yıllarında atılmış birçok tarımsal sanayi kuruluşu, ne yazık ki özelleştirmeler nedeniyle, artık bugün kamunun elinde değildir.

Tarımda makineleşmeye önem verilmiş, bu konuda üreticiler desteklenmiştir. Üreticilere ucuz kredi ve girdi temin etmek üzere Tarım Kredi Kooperatifi kurulmuş, ilk ortağı da bizzat Atatürk olmuştur. Tarım Kredi Kooperatifleri 1863 yılında Mithat Paşa tarafından kurulmuş gibi gösterilse de, onlar bugünkü fonksiyonlarını 1929 yılında kazanmıştır. Günümüzde bu örgüt ticari bir kurum olarak görülerek, bir holding haline getirilmiştir.

Özet olarak cumhuriyeti kuranlar tarımın gelişmesi konusunda akılcı davranmış ve bilimin öngördüğü önlemleri almışlardır. Tarımın gelişmesini ve gıda güvenliğini sağladıkları gibi tarımsal ürün dışsatımıyla sanayi kuracak sermayeyi elde etmişlerdir. 1960 yılında Avrupa’da Kömür - Çelik Birliği’ni, Avrupa Ekonomik Topluluğu haline getiren anlaşmanın 1. maddesi gıda güvenliğinin sağlanması ile ilgilidir. Bu dönemde Türkiye’nin, Ankara Anlaşması’nda öngörülen tedbirlerden daha ileri durumda olduğu bilinmektedir.

Cumhuriyeti kuranların öngördüğü tarım politikalarının hepsi uygulanmamıştır. Buna karşın 1982 yılında tarım sektörünün milli bütçeye katkısının 75 milyar ABD doları olduğu ve istihdamın % 20’sini sağladığı görülmektedir. Daha sonra 1983 yılında Turgut Özal ve ekibi iktidara gelmiştir. IMF ve batılı ülkelerin dayatması sonucunda tarım destekleri budanmıştır. Tarım Bakanlığı’nın gıdayı ucuzlatacağız savı ile tarımsal üretimden uzaklaşılarak ithalatın önü açılmış, yerli üreticilere cephe alınmıştır. Günümüzde de tarım destekleniyormuş gibi görünse de Tarım Bakanlığı’nda 1983 yılında tüm kurum ve kuralları ile oluşturulan neoliberal uygulamalar halen devam etmektedir.

TARIMSAL DESTEKLERİN GÜNÜMÜZDEKİ UYGULAMASI

Tarım desteklerinin dayanağı Anayasa'nın 45. maddesi ve 5488 sayılı Tarım Kanunu'dur. Bu yasanın başlangıcında yer alan 1. ve 2. maddelerine bakacak olursak:

“Amaç

Madde 1-Bu kanunun amacı; tarım sektörünün ve kırsal alanın, kalkınma plân ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için gerekli politikaların tespit edilmesi ve düzenlemelerin yapılmasıdır.”

“Kapsam

Madde 2 - Bu kanun, tarım politikalarının amaç, kapsam ve konularının belirlenmesi; tarımsal destekleme politikalarının amaç ve ilkeleri ile temel destekleme programlarının tanımlanması; bu programların yürütülmesine ilişkin piyasa düzenlemeleri, finansman ve idari yapılanmanın tespit edilmesi; tarım sektöründe uygulanacak öncelikli araştırma ve geliştirme programlarıyla ilgili kanuni ve idari düzenlemelerin yapılması tüm bunlarla ilgili uygulama usûl ve esaslarını kapsar.”

5488 sayılı yasanın 4. ve 5. maddelerinde tarım politikaları anlatılmaktadır.

Tarım politikalarının amaçları

MADDE 4 – *“Tarım politikalarının amaçları; tarımsal üretimin iç ve dış talebe uygun bir şekilde geliştirilmesi, doğal ve biyolojik kaynakların korunması ve geliştirilmesi, verimliliğin artırılması, gıda güvencesi ve güvenliğinin güçlendirilmesi, üretici örgütlerinin geliştirilmesi, tarımsal piyasaların güçlendirilmesi, kırsal kalkınmanın sağlanması suretiyle tarım sektöründeki refah düzeyini yükseltmektir.”*

Tarım politikalarının ilkeleri

“ MADDE 5 – *Tarım politikalarının ilkeleri şunlardır:*

- a) Tarımsal üretim ve kalkınmada bütüncül yaklaşım.*
- b) Uluslararası taahhütlere uyum.*
- c) Piyasa mekanizmalarını bozmayacak destekleme araçlarının kullanımı.*
- ç) Örgütlülük ve kurumsallaşma.*
- d) Özel sektörün rolünün artırılması.*
- e) Sürdürülebilirlik, insan sağlığı ve çevreye duyarlılık.*
- f) Yerinden yönetim.*
- g) Katılımcılık.*
- ğ) Şeffaflık ve bilgilendirmek.”*

Bir de bu yasanın 14. Maddesine bakalım;

Tarım havzaları

MADDE 14 – *Tarımsal üretimin kendi ekolojisine uygun alanlarda yoğunlaşması, desteklenmesi, örgütlenmesi, ihtisaslaşması ve entegre bir şekilde yürütülmesi için tarım havzaları, Cumhurbaşkanınca belirlenir. Bu havzaların faaliyet ve işleyişi ile ilgili esas ve usûllerin düzenlenmesine ilişkin yönetmelik, Bakanlık tarafından yürürlüğe konulur.*

Yasanın 1. maddesinde “*kırsal alanın, kalkınma plân ve stratejileri doğrultusunda geliştirilmesi ve desteklenmesi için*” politika oluşturulmasından söz edildiği halde, üretim planlaması yapılmamaktadır.

Her ne kadar yasanın 4. maddesinde “*tarımsal üretimin iç ve dış talebe uygun bir şekilde geliştirilmesin*”den söz ediliyorsa da bunun nasıl sağlanacağı belirsizdir. Bunun en güzel örneğini patates ve soğan piyasaları oluşturmaktadır. Bir yıl üretimin yetersiz olması nedeniyle fiyatlar çok yükselmekte, ertesi yıl üretimin ihtiyaçtan fazla olması sonucunda, desteklenerek üretilen ürünün büyük bir kısmı ya çürümekte, ya da hayvan yemi olmaktadır.

Bu yasanın 18. maddesi;

Tarımsal desteklemelerin amacı ve ilkeleri

MADDE 18 – *Tarımsal desteklemelerin amacı; tarım sektörünün öncelikli problemlerinin çözümüne katkıda bulunmak, uygulanan politikaların etkinliğini artırmak, sektörün bu politikalara uyumunu kolaylaştırmaktır. Tarımsal destekleme politikaları, ekonomik ve sosyal etkinlik ve verimlilik koşullarını sağlayacak programlarla uygulanır. Ödemeler bütçe imkânları çerçevesinde ve programların niteliğine bağlı olarak, gerekli denetim ve kontrollerin tamamlanmasından sonra ödenir.*

Tarımsal destekleme programlarının belirlenmesinde, aşağıdaki ilke ve stratejiler dikkate alınır:

- a) Tarım politikalarının amaçlarına ulaşılmasına katkıda bulunması.*
- b) Avrupa Birliği mevzuatı ve uluslararası taahhütler ile uyumlu olması.*
- c) Üreticilerin piyasa koşullarında faaliyetlerini yürütmesi.*
- ç) Kullanılacak kaynağın, adil ve etkin bir şekilde üreticilere yansımaları sağlayacak yapıda olması.*
- d) Tarımın alt sektörlerinde dengeli bir dağılım göstermesi.*

Yukarda da görüleceği gibi 18. Maddenin “ç” bendi “**kullanılacak kaynağın adil ve etkin bir şekilde üreticiye ulaştırılması**”nı emretmektedir. Tarımsal destekleme amacıyla ayrılan fonların

üreticilere adil bir şekilde ulaştırıldığı söylenemez. Yasanın bu hükmünün gerçekleşmediği somut örneklerle ortaya konduktan sonra daha adil bir dağılım sağlanması için yeni bir model önerilecektir.

Tarımsal destekleme araçları

MADDE 19 – Tarımsal destekleme araçları şunlardır:

a) Doğrudan gelir desteği: (Üretimde kullanılıp kullanılmadığına bakılmaksızın bağımsız olarak arazi miktarına göre ödeme yapılması adaletsiz olduğu kadar tembelliği de teşvik eden bir uygulamadır.) ...

b) Fark ödemesi: Çiftçilere üretim maliyetleri ile iç ve dış fiyatlar dikkate alınarak fark ödemesi desteği verilir. Fark ödemesi desteği öncelikle arz açığı olan ürünleri kapsar. Her yıl, fark ödemesi kapsamına alınacak ürünler ile ödeme miktarları Kurul tarafından belirlenir. **Fark ödemesinden yararlanacak çiftçilerden üretim faaliyeti ve ürünlerin satışına ilişkin belgeler istenebilir.**

c) Telif edici ödemeler: Üreticilerin arz fazlası olan ürünlerin üretiminden vazgeçerek alternatif ürünlere yönelmeleri teşvik edilir. Üreticilere, arazilerinde alternatif ürünleri yetiştirmelerinden dolayı karşılaşılabilecekleri gelir kayıplarını önlemek üzere telif edici ödeme yapılır. **Her bir üretici için yapılacak ödeme miktarı, üreticinin alternatif ürünlerin üretimine ayırdığı arazi miktarı ile birim ödeme miktarının çarpımı suretiyle hesaplanır.** Üreticilerin bir araya gelerek, alternatif ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması için yapacakları yatırımların finansmanı için ek ödemeler yapılabilir. Telif edici ödemelerin ürün kapsamı, ürünler bazında birim ödeme miktarları, ödeme süreleri ve ek ödeme miktarları her yıl Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir.

ç) Hayvancılık destekleri: Hayvancılık faaliyetlerinde ırk ıslahı, kaba yem üretiminin artırılması, verimliliğin artırılması, işletmelerin ihtisaslaşması, işletmelerde hijyen şartlarının sağlanması, hayvan sağlığı ve refahı, hayvan kimlik sisteminin teşviki, hayvansal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması ile bunlarla ilgili kontrol, takip ve standartların iyileştirilmesi ve su ürünlerinin desteklenmesi amacıyla destekleme tedbirleri alınır. Hayvancılık desteklemelerinde, bölge ve iller bazında farklı destekler uygulamaya ve ödeme miktarlarını belirlemeye, Cumhurbaşkanı yetkilidir.

d) Tarım sigortası ödemeleri: Üreticilerin, üretim materyallerini ve ürünlerini sigorta ettirmelerini teşvik etmek üzere, sigorta prim bedellerinin bir kısmı Devlet tarafından karşılanır. Tarım sigortasından yararlanacak ürünler ile teminat altına alınacak riskler Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir.

e) Kırsal kalkınma destekleri: Kırsal gelirlerin artırılması ve çeşitlendirilmesi, kırsal altyapı ve sosyal yapının güçlendirilmesi, modern sulama sistemlerinin geliştirilmesi ile doğal kaynakların

korunması ve geliştirilmesi amacıyla, kırsal toplum kesimlerinin birlikte veya ferdî olarak yürütecekleri yatırım projelerinin maliyetinin bir kısmı, masraf paylaşma esasına göre, Devlet tarafından karşılanır. Kırsal kalkınma destekleri uygulaması Bakanlık tarafından yapılır. Kırsal yatırımların desteklenmesinde, köy ve diğer kırsal alanda yaşayan topluma istihdam sağlayıcı tarımsal ve tarım dışı ekonomik yatırımlara öncelik tanınır. Kırsal kalkınma destekleri çerçevesinde desteklenecek projeli yatırımlarda; hedef kitle ve yerel paydaşların katılımı, tabandan yukarı yaklaşım, sürdürülebilirlik, uygun teknolojilerin kullanılması ve modern işletmecilik sistemlerinin yaygınlaştırılması ilkelerine uyulması esastır. Desteklenecek yatırım projelerinin konuları, desteklemelerin proje türleri bazında hangi oranlarda yapılacağı ve uygulamaya dönük diğer hususlar, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir.

f) Çevre amaçlı tarım arazilerini koruma programı destekleri: Erozyon ve olumsuz çevresel etkilere maruz kalan tarım arazilerinde, işlemeli tarım yapan üreticilerin, arazilerini doğal bitki örtüleri, çayır, mera, organik tarım ve ağaçlandırma için kullanmalarını teşvik etmek üzere, kendilerine belirli bir süreyi kapsayacak şekilde, çevre amaçlı tarım arazilerini koruma programı destekleri sağlanır. **Ödemeler, Bakanlık ile üreticiler arasında akdedilecek sözleşmelere dayalı olarak ve birim arazi üzerinden yapılır.** Her bir üretici için yapılacak çevre amaçlı tarım arazilerini koruma programı destekleri ödemesi, üreticilerin bu program için tahsis edecekleri arazi miktarı ile birim ödeme miktarının çarpımı ile hesaplanır. Üreticilerin, bu araziler üzerinde ayrıca çevre koruma tedbirleri almaları da istenir. Çevre amaçlı tarım arazilerini koruma programı destekleri ödemelerinin hangi arazilerde uygulanacağı, sözleşmelerin kapsamı, ödemelerin süresi ve ödeme miktarları Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir.

g) Diğer destekleme ödemeleri: Araştırma, geliştirme ve tarımsal yayım desteği, pazarlama teşvikleri, özel depolama yardımı, kalite desteği, piyasa düzenlemeleri desteği, organik üretim desteği, imha desteği, ürün işleme desteği, gerektiğinde bazı girdi destekleri ile tarım havzaları destekleri ve benzer konularda destekleme araçları kullanılabilir. Bu destekleme araçları her yıl Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir.” şeklindedir.

Yine bu yasanın 21. maddesinde tarımsal desteklerin GSMH’nın %1’inden az olamayacağı hükmü vardır. Ancak yasa çıktığından bu yana bu hüküm hiç yerine getirilmemiştir. En fazla yasada belirtilen miktarın yarısı kadar ödeme yapılmıştır.

Uygulamada ise,

- Alan bazlı destekler
- Biyolojik ve biyoteknik mücadele destekleri
- Diğer tarımsal amaçlı destekler
- Hayvancılık desteklemeleri
- Arıcılık desteği
- Aşı desteği
- Buzağı desteği
- Hayvan başı ödeme
- Hayvan genetik kaynakları desteği
- İpek böceği
- Kırsal kalkınma hibeleri

başlıklarında toplanmışsa da bunların alt birimleri ile 55 adet destek kalemi görülmektedir.

Sadece alan bazlı destekteki mazot ve gübre desteği kalemine bakacak olursak;

Mazot desteği;

Buğday, arpa, çavdar, yulaf ve tritikale	19 TL / da
Çeltik, kütlü pamuk.	62 TL / da
Nohut, kuru fasülye, mercimek	22 TL / da
Patates	27 TL / da
Yağlık ayçiçeği, soya	26 TL / da
Dane mısır	25 TL / da
Kuru soğan, kanola, aspir, yaş çay, fındık, yem bitkileri	17 TL / da
Zeytin	15 TL / da
Diğer ürünler	15 TL / da
Nadas.....	8 TL / da

şeklinde sıralanmaktadır. Bunlara ek olarak sertifikalı tohum destekleri, toprak tahlil destekleri gibi destekler de var. Tarımsal destekleme sisteminin hayli karmaşık olduğu ve ülke gerçekleriyle bağdaşmadığı söylenebilir.

Tarım Kanunu'nun 18. ve 19. maddelerindeki esaslara göre tarım destekleri, Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) dahil olan üreticilere verilmektedir. Örneğin 2021 yılı gübre desteklerinin yüzde yüz artırılacağı açıklandı. Yani dekar başına 8 TL olan gübre desteği 16 TL'ye çıkarıldı. Mazot destekleri ise ürüne göre dekar başına 8 TL ile 62 TL arasında değişmektedir. Görüldüğü üzere çoğu

destekler üretim miktarına göre değil arazi miktarına göre verilmektedir. Bu desteklerin küçük çiftçiler için bir değeri var mı? Şimdi yine patates soğan örneğimize dönelim. Yetersiz de olsa bu destekleri alan patates ve soğan üreticisi planlama olmadan istediği gibi üretim yapmaktadır. Bazı yıllarda fazla üretildiği için çöpe atılan patates ve soğan olmaktadır. Bu durumda hem destekler hem de çiftçinin öz kaynakları çöpe gitmiş olmaktadır. Bu durumda gıda güvenliğinden, kaynakların korunmasından, verimliliğin artırılmasından ve piyasanın güçlendirilmesinden söz edilemez. Kırsal kalkınma ve tarım sektöründe refah sağlanamaz.

Tarım yasasının 5. Maddesinin “a” bendi “*tarımsal üretim ve kalkınmada bütüncül yaklaşımı*” emretmektedir. 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyelerine tarımsal faaliyette bulunma yetkisi verilmektedir. Yerel yönetimlerin kendi başına yaptığı palyatif işler karışıklık yaratmaktadır. Örneğin atalık tohum adı altında tohum dağıtmak tohumculuk kanununa aykırı bir eylemdir. Nevşehir’deki depolarda patatesler çürürken, Ödemiş’te taze patates üretimini desteklemeye kalkışmak bir çelişkidir. Yetersiz kadrolarla geniş bir alanda başarı şansı olmayan uygulamalar çelişki yaratmaktadır. Bu durum kaynak israfına yol açmaktadır. Kısacası Tarım Kanunu’nda belirtilen bütünlük bozulmaktadır.

Hele aynı maddenin “b” bendindeki uluslararası taahhütlere uyum konusu günümüz gerçekleriyle bağdaşmamaktadır. Burada Uluslararası Para Fonu (IMF), Avrupa Gümrük Birliği ve Dünya Ticaret Örgütü’nün dayatmaları devreye girmektedir. IMF’nin 1983 yılında Özal iktidarlarına dayattığı “tarımsal destekleri kaldırın” talimatı, DTÖ’nün 90’lı yıllarda dayattığı şeker pancarı üretim kotaları uygulaması, tarımsal kamu iktisadi teşebbüslerinin (KİT) özelleştirilmesi sürdürülemez.

Aynı maddenin “c” bendindeki “*piyasa mekanizmasını bozmayacak destekleme araçlarının kullanılması*” ifadesi anlamsızdır. Desteklenen ürünün fiyat paritesi değişmektedir. Örnek olarak yağlık ayçiçeği ile buğday verilebilir. Buğday fiyatları yüksek tutulursa ayçiçeği ekimi azalmakta ve yağ sıkıntısı artmaktadır. Ayçiçeği fiyatları yükselirse buğday ekilişi azalmaktadır.

Tarımsal üretim piyasa ekonomisine göre düzenlenirse halkın besin güvenliği sağlanamaz. Piyasa denetimden muaf olursa insanlar aç kalır. Beslenme konusunu piyasa güçlerine bırakırsak, piyasa paydaşlarının çıkarları insanlığın beslenmesinin önüne geçmiş olur.

Madde 5’in “ç” bendi örgütlülük ve kurumsallaşmayı önermektedir. Tarımsal üretimde ilk akla gelen örgütlenme şekli; kooperatifler ve üretici birlikleridir. Örgütlenmenin olması için 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun kooperatiflerin kuruluşunu kolaylaştıracak hale getirilmesi gerekir. Öncelikle, Kemal Derviş yasaları olarak bilinen ve Tarım Satış Kooperatifleri ile TSK Birliklerini özelleştiren ve denetim dışı bırakan 4572 sayılı yasanın iptal edilmesi gerekmektedir. Bu örgütlenme gerçekleştiği takdirde yerinden yönetim ve katılımcılık da sağlanmış olur. Bu örgütlerin kamu tarafından denetlenmeleri, yaşanması olası olumsuzlukların da önüne geçecektir.

Yasanın 5. madde “d” bendinde, “*özel sektörün rolü artırılmalıdır*” önerisinde bulunuluyor. TİGEM’in birkaç işletmesi dışında tarımsal üretim zaten özel sektör yani çiftçiler tarafından yapılmaktadır. Buradaki özel sektörden kastedilen sermaye şirketleri ise bu yukarda anlatıldığı gibi işi piyasaya dökme ile eşdeğerdedir.

Tarım yasasının yukarıda verilen 14. Maddesi ise tarım havzalarını kapsamaktadır. Türkiye’nin ekolojik koşullarının, arazi yapısının, sulama olanaklarının ve pazar olanaklarının yeniden tespit edilip kayda geçirilmesi gerekir. Her havzaya uygun tarım faaliyeti bütünsellik oluşturacak şekilde desteklenmelidir.

Örnek vermek gerekirse; yarı çöl olan, Konya’nın Karapınar ilçesinde bir çevre felaketi olan obruklar oluşmaktadır. Subtropik iklim bitkileri olan mısır ve ayçiçeğinin yetiştirilmesi çok su istemektedir. Bölgenin iklim, toprak ve sulama olanaklarına uygun olmayan bu ürünlerin tarımına izin verilmesi, hatta desteklenmesi yanlış uygulamaya örnek oluşturmaktadır.

Başka bir örnek, Bursa’nın bazı ilçelerinde dünyanın en faydalı ve eşsiz ürünü olan zeytin bahçelerinin bozulup yerine kivi bahçelerinin kurulmasıdır. Bunun üreticisine getirisi iyi olsa da ülkenin geneli düşünüldüğünde yanlıştır. Yine Karadeniz bölgemizin bazı yerlerinde çay ve fındık yerine kivi bahçelerinin tesis edilmesi yanlış uygulamalardır. Bir başka çarpıcı örnek ise İç Anadolu bölgesinde büyük üretim plantasyonları kurulan ve Tarım Bakanlığı’ndan destek alan elma çeşididir. Piyasada Granny Smith olarak bilinir ve Yeni Zelanda ve Arjantin gibi çok yağışlı ve nisbi nemi çok yüksek olan coğrafyalar için ıslah edilmiştir. Güneşlenmeyi sevmeyen ve nemli iklime uygun bu elma çeşidinin yurdun en kurak bölgesinde desteklenmesi doğru değildir. Bu gibi hataların önlenmesi ancak tarım havzalarının doğru tesbiti ile sağlanabilir.

TARIMSAL DESTEKLERE İLİŞKİN ÖNERİLER

1. İç ve dış gereksinimlere göre üretim planlaması yapılmalıdır.
2. Tarımsal destekler yukarıda açıklanan dağınıklıktan kurtarılıp daha sade ve pratik hale getirilmelidir.
3. Destekleme arazi miktarına göre değil, üretime göre yapılmalıdır.
4. Üreticilerin örgütlenmesi sağlanmalı ve tarımsal destekler bu örgütler (kooperatif ve üretici birlikleri) üzerinden üreticiye ulaştırılmalıdır.
5. Üretici örgütlerini özelleştiren 4572 sayılı yasa iptal edilmelidir. Üretici örgütleri destekleme kapsamına alınmalıdır. Bu örgütlerin ürün işleme, ambalajlama tesisleri ve muhafaza depoları kurarak pazarlama olanaklarını geliştirmesi sağlanmalıdır.
6. Sebze ve meyve üreticileri de destek kapsamına alınmalıdır.
7. Bu üretici örgütlerinin üreticilere teknik hizmet vermeleri ve girdi temin etmeleri için gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır.
8. Ülkemizin tarım havzaları doğru olarak tespit edilmeli ve gıda güvenliğimiz için önem arz eden ürünler özel destek kapsamına alınmalıdır.
9. Gençlerin tarım sektöründe faaliyet göstermelerinin sağlanması için özel destekler verilmelidir.
10. Tarımsal eğitime önem verilmeli, ziraat mühendisleri ve veteriner hekimlerin tarımsal üretimde yer almasını sağlayacak özel destekler sağlanmalıdır.
11. Tüm paydaşların ve üniversitelerin de içinde olacağı bölgesel tarım komisyonları oluşturulmalı ve bu komisyonlar yetkilendirilmelidir.
12. Başlıca ürünleri kapsayacak sözleşmeli üretim sisteminin hukuksal yapısı düzenlenmelidir.
13. Neoliberal politikalara son verilerek, tarımsal üretimin kamucu anlayışla planlanması sağlanmalıdır.
14. Mazot, gübre ve tohum gibi girdi desteklerinin üretim öncesinde, üretim miktarına bağlı desteklerin ise hasat sonunda ve gecikmeksizin yapılması sağlanmalıdır.
15. Tarımsal desteklerin sağlıklı olması için doğru bir kayıt sistemi oluşturulmalıdır. Ürünleri değerlendirmek için kamuya ve kooperatiflere ait; soğuk hava depoları, paketleme tesisleri v.b. tarımsal sanayi kuruluşları oluşturulmalıdır.

TARIMSAL DESTEKLEMELER İÇİN YENİ BİR MODEL

Toprak tarımın temelidir. Toprak, katmanlar halinde yeryüzünü, diğer bir anlatımla araziyi kaplar. Belirli bir verimlilik düzeyindeki arazi ne kadar büyükse üretim de buna koşut olarak artar. İklim koşulları yanında nitelikli tohum kullanarak, sulama ve gübreleme yaparak, bitki koruma önlemleri alarak verimi artırmak mümkündür. Ancak bunların hepsi masraf yapmayı gerektirir. Hiçbiri verimli bir toprağın yerini tutmaz.

Verimli topraklar uygarlıkların oluşmasını sağlamıştır. Aşınan ve verimini kaybeden topraklar ise uygarlıkların sonunu getirmiştir. Ormancılık, hayvancılık, su ürünleri ve bitkisel üretimin tümünü kapsayan tarımsal faaliyetin yürütüldüğü araziler tarih boyunca çekişmelere hatta savaflara yol açmıştır.

Günümüzde de toprak insan ilişkileri son derece önemlidir. Bir karış toprak uğruna kanlı kavgalar olduğu duyulmaktadır. Türkiye’de toprak mülkiyet dağılımı adaletsizdir.

Çizelge 1. İşletme gruplarına göre arazi mevcudu ve hayvan sayısı

İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ	İŞLETME SAYISI	ARAZİ MİKTARI	KÜÇÜKBAŞ HAYVAN SAYISI	BÜYÜKBAŞ HAYVAN SAYISI
Toplam	3 076 650	184 348 232	27 551 003	11 147 438
Arazisi olmayan	54 523	-	1 824 342	299 662
-5	178 006	481 987	588 265	265 354
5 - 9	290 461	1 952 471	1 154 216	480 001
10 - 19	539 816	7 378 022	3 697 403	1 250 855
20 - 49	950 840	29 531 622	6 468 575	3 129 549
50 - 99	560 049	38 127 035	5 427 504	2 746 636
100 - 199	327 363	43 884 397	4 397 393	1 852 716
200 - 499	153 685	42 075 498	3 250 858	948 991
500 - 999	17 429	11 218 554	422 883	111 534
1000 - 2499	4 199	5 476 930	195 722	44 150
2500 - 4999	222	695 541	24 186	2 434
5000+	57	3 526 175	99 656	15 556

Kaynak: TÜİK, erişim t. 15. 3.2021

Çizelge 2. Türkiye Tarım İşletmeleri ve Kullandıkları Arazi Miktarı (daa)

İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ	İŞLETMELERİN			ARAZİ			ORTALAMA
	SAYISI	ORANI%	EKLEMELİ %	MİKTARI	ORANI %	EKLEMELİ %	ARAZİ MİK.
-5	178006	5,89	5,89	481987	0,27	0,27	2,71
5 - 9	290461	9,61	15,50	1952471	1,08	1,35	6,72
10-19	539816	17,86	33,36	7378022	4,08	5,43	13,67
20-49	950840	31,46	64,83	29531622	16,33	21,76	31,06
50-99	560049	18,53	83,36	38127035	21,09	42,84	68,08
100-199	327363	10,83	94,19	43884397	24,27	67,11	134,05
200-499	153685	5,09	99,28	42075498	23,27	90,38	273,78
500-999	17429	0,58	99,85	11218554	6,20	96,59	643,67
1000-2499	4199	0,14	99,99	5476930	3,03	99,62	1.304,34
2500-4999	222	0,01	100,00	695541	0,38	100,00	3.133,07
TOPLAM	3022070			180822057			59,83

Çizelge 1’deki verilerden hesaplanmıştır.

Çizelge 3.

İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ	İŞLETME SAYISI	ARAZİ MİKTARI	ORT. İŞLETME ARAZİSİ (da)	ORANSAL DURUM (%)
50 dekardan küçük	1 959 123	39 344 102	20,08	9,77
50 – 99 dekar	560 049	38 127 035	68,07	33,12
100 dekardan küçük	2 519 172	77 471 137	39,34	19,14
100 dekardan büyük	502 898	103 350 920	205,51	100,00

TÜİK verilerine göre 3 milyon tarım işletmesi 18 milyon hektar arazi kullanmaktadır. Ortalama işletme arazisi 60 dekardır.

Çizelge 2’nin dördüncü ve son sütununa bakarak bir karşılaştırma yapalım. Elli dekardan küçük işletmeler, işletmelerin üçte ikisini (%65) oluşturduğu halde, arazilerin sadece beşte birini (% 21) işletmektedirler.

50 – 99 dekar arazisi olan işletmelerin payı (%18) iken işledikleri arazinin payı (%21)’ dir.

Bu iki kümenin toplamı olan 100 dekardan küçük işletmeler, toplamın %84’ünü oluşturduğu halde işlenen arazideki payı % 42’ dir.

İşletmelerin %16’sını teşkil eden 100’dekardan büyük işletmeler arazinin %58’ini işlemektedirler.

Arazi dağılımındaki bu çarpıklık üretim miktarına ve gelir dağılımına da yansımaktadır.

Tarım Orman Bakanlığı tarafından yapılan desteklerin resmi sitede yer alan dökümü EK 1’de verilmiştir.

Destekler :

- a) Mazot, gübre gibi girdilerin sübvansiyonu
- b) Ürünlere fiyat farkı ödemesi
- c) Organik tarım, iyi tarım uygulaması
- d) Buzağı, koç, damızlık hayvanlar, arıcılık için destekler
- e) Sürü yöneticisi, tarım danışmanı çalıştırma
- f) Kadın girişimcilere, genç çiftçilere tanınan kolaylıklar
- g) Ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi için yapılan hibeler gibi başlıklar altında yapılmaktadır.

Şekli nasıl olursa olsun destekleme sistemi büyük işletmeler lehine işlemektedir. Toprak analiz desteği 50 dekardan aşağı olan arazilere verilmemektedir. Biyoteknik mücadele için verilen destek de aynı şekilde alan sınırlamasına tabidir. Ege bölgesindeki bir ilde, toplam süt analiz desteği olan 600 bin TL, bir tek işletmeye ödenmiştir. İki buzağı büyüten aile ile 200 buzağı büyüten işletmeciye buzağı başına aynı ödeme yapılırsa büyük işletmeye 100 misli fazla kaynak aktarılmış olur.

Eldeki sınırlı kaynaklar büyük işletmelere aktarıldığından, küçük aile işletmeleri yeterince desteklenmemektedir. Geçimden aciz kalarak kentlere yerleşen bu insanlar ekonomik ve sosyal sorunlarla boğuşurken, yeterli imkâna sahip olanlar devletten daha fazla destek talep etmektedir. Bu durum sürdürülemez bir hâl almıştır.

Küçük işletmelere düşen pay çok az olduğu için, çoğu kez onlar destek için başvuru bile yapmamaktadır. Alan bazlı ve hayvan sayısına bağlı destekler yanında, üretim hacmine bağlı destekler de vardır. Girdi kullanım düzeyi ve üretim hacmi, temel üretim faktörü olan işletme arazisi ile doğru orantılıdır. Diğer bir anlatımla kullanılan girdi miktarı ve elde edilen ürün miktarı işletme arazisi arttıkça çoğalır.

Desteklerin dağılımı konusunda somut bir fikir edinmek için pamuk desteklerini örnek alalım. Ek 1’de verilmiş olan listede 2021 yılında kütlü pamuğun kilogramına 110 kuruş destek verileceği görülmektedir. Kütlü veriminin dekara 500 kg olduğu kabul edilmektedir. Bu durumda dekar başına 550 TL prim ödenecektir. Yayınlanan son destekleme tebliği ile pamuk için mazot desteği dekar başına 62 TL’ye, gübre desteği de 8 TL’ye çıkarılmıştır.

Aşağıdaki çizelgede başlıca illerdeki çiftçilerin pamuk ekilişine göre alabilecekleri destek miktarları görülmektedir. Bu yıl bütçeden ayrılan 24 milyar liralık destek ödeneğinin 1/8’i olan 3 milyar TL sadece pamuk desteği olarak kullanılacaktır.

Çizelge 4.

2019/2020 PAMUK EKİLİŞ ALANLARI ÜZERİNDEN HESAPLANAN PAMUK DESTEKLERİ (Milyon TL)						
İLLER	PAMUK EKİLİŞ	PRİM	MAZOT	GÜBRE	TOPLAM	ORANSAL
	ALANI (da)	DESTEĞİ	DESTEĞİ	DESTEĞİ	DESTEK	PAY %
HATAY	456271	250,9	28,3	3,7	282,9	9,55
ADANA	374668	206,1	23,2	3,0	232,3	7,84
ŞANLIURFA	2087920	1148,4	129,5	16,7	1294,5	43,69
DİYARBAKIR	476866	262,3	29,6	3,8	295,7	9,98
MARDİN	130169	71,6	8,1	1,0	80,7	2,72
ŞIRNAK	55337	30,4	3,4	0,4	34,3	1,16
AYDIN	464655	255,6	28,8	3,7	288,1	9,72
İZMİR	257905	141,8	16,0	2,1	159,9	5,40
MANİSA	90360	49,7	5,6	0,7	56,0	1,89
DENİZLİ	72024	39,6	4,5	0,6	44,7	1,51
ANTALYA	40310	22,2	2,5	0,3	25,0	0,84
DİĞERLERİ	272196	149,7	16,9	2,2	168,8	5,70
TÜRKİYE TOPLAMI	4778681	2628,3	296,3	38,2	2962,8	100,00
TEPGE, Pamuk Durum Tahmin Raporu 2019-2020 s.17'deki verilerden hesaplanmıştır.						

Tek başına Şanlıurfa ilindeki çiftçiler, pamuğa verilen desteğin % 44'ünü alabilecektir. Güney Doğu Anadolu bölgesinin payı ülke toplamının % 60'ından fazladır. Şanlıurfa ve Güney Doğu Anadolu toprak mülkiyet dağılımının adaletsiz olduğu yerlerin en başında gelir.

Çukurova, Adana, Aydın – Söke dolaylarında da büyük ölçekli işletmeler hakimdir. Çukurova'da yapılan ve halen TEPGE yayınları arasında olan araştırmada ortalama pamuk ekiliş alanı 246 dekar olarak bulunmuştur. (Kaynak: Tuna Alemdar ve diğ., Çukurova Bölgesinde Başlıca Tarla Ürünlerinin Üretim Maliyetleri ve Pazarlama Yapıları, TEPGE Yayın No :230, Haziran 2014)

Bu büyüklükte bir işletmeye pamuk ürettiği için bu yıl verilecek destek 152.520 TL'dir.

Diğer ürünleri, hayvan varlığını, sigorta primlerini dikkate almasa da, sadece pamuk için verilen destek bile bir servet sayılır. Bununla sıfırdan bir aile işletmesi kurulabilir.

Binlerce dekar araziye elinde bulunduran ve her türlü imkâna sahip olan bu şahısların, sahip oldukları servetin ve sağladıkları gelirin vergisini vermesi, devletten destek beklememesi gerekmektedir. Yıllardır sürdürülen bu politika sonucu yoksul halkın vergilerinden ayrılan paralar gerçek ihtiyaç sahiplerine gitmemiştir. Bu durumun derhal düzeltilmesi gerekir. 5 dekardan az araziye sahip olan küçük çiftçilere dekar başına 100 TL destek verilmesi kabul edilemez.

Bu grubun ortalama arazi genişliği 2,71 dekadır. Başvurduğu takdirde eline geçecek 271 TL 1 dekar pamuğa verilen desteğin yarısından bile azdır. Küçük çiftçi desteğinin de olmayan arazi üzerinden hesaplanması düşündürücüdür.

Ege bölgesindeki bir ilçede Ziraat Odası kayıtlarında adı geçen 1800 çiftçi içinden 7 kişinin 100 dekardan fazla arazisi vardır. İlçede sadece 8 kişi tarımsal destek almıştır. Çoğu incir, zeytin, ceviz, üzüm gibi meyve yetiştiren bu insanlar tarımsal desteklerden yararlanmazken bu destekleme sisteminin kime yaradığının sorgulanması gerekir.

Karnını doyurmaktan bile aciz kalan küçük çiftçi ailelerinin, koşullarını iyileştirmek için tarıma yatırım yapması beklenemez. Küçük çiftçilere aktarılabacak kaynakların acil tüketim için kullanılmayıp tarımsal yapı ve uygulamaların iyileştirilmesi için kullanılması gerekir.

Devlet bütçesinden tarımsal destekler için 24 milyar lira kaynak ayrılmıştır. Çiftçi Kayıt Sistemi'nde 2,2 milyon çiftçi vardır. TÜİK kayıtlarında 3 milyon çiftçi vardır.

24 milyar TL 3 milyona bölünürse çiftçi ailesi başına 8 bin lira düşer. Küçük aile işletmelerine bu pay verilir ve yatırım için kullanılırsa onların koşulları hızla iyileşir. Bir zamanlar uygulanan kontrollü zirai kredi sistemiyle, desteğin aynî olarak verilmesi ve kullanım şeklinin sıkı denetlenmesi gerekir.

Kaynakları küçük aile işletmelerine yönlendirmek üzere tasarlanmış olan model aşağıda özetlenmiştir. Çizelge 1'de sunulan TÜİK verilerindeki topraksız çiftçiler daha çok hayvancılıkla uğraşmaktadırlar. Model onlar için hayvan sayısına göre adapte edilebilir.

Son satırda yer alan 5000 dekardan fazla arazisi olan 57 işletmenin toplam arazisi 3,5 milyon dekar olup, işletme başına düşen ortalama arazi miktarı 60 bin dekardan fazladır. Bunlar büyük olasılıkla kamuya ait TİGEM gibi işletmelerdir. Bunlara destek verilmediği ve onlar tipik işletmelere benzemediği için onlar da hesaba katılmamıştır.

Çizelge 2'de koyu harflerle yazılmış olan 50 – 99 satırına dikkat edilirse, bu grubun ortalama arazi genişliği 68'dekardır. Bu grubun işletme sayısı içindeki payı % 18,50 arazi miktarındaki payı % 21,09'dur. Türkiye'de işletme başına düşen arazi ortalaması da 60 dekardır. Adı geçen büyüklük grubu ortalamaı temsil eden bir küme oluşturmaktadır. Daha az araziye sahip olan gruplar zamanla gelişerek bu gruba benzerlerse tarımdaki başarıları artar ve ailelerin yaşam standartları da iyileşir.

Temsil özelliği olan bu grubun sahip olduğu arazi miktarı olan 68,08 rakamı her grubun ortalama arazi miktarına bölünerek aşağıdaki çizelgede gösterilen katsayılar elde edilmiştir.

Tarım Orman Bakanlığı'nın sitesinde patates için dekara 27 TL mazot ve 4 TL gübre desteği verileceği belirtilmektedir. Bu katsayılar kullanılarak birim alana verilecek destekler aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır.

Çizelge 5.

İŞLETME BÜYÜKLÜĞÜ	DÖNÜŞÜM	PATATES
	KATSAYISI	Tl/da
-5	25,14	779,44
5 - 9	10,13	313,97
10-19	4,98	154,41
20-49	2,19	67,95
50-99	1,00	31,00
100-199	0,51	15,74
200-499	0,25	7,71
500-999	0,11	3,28
1000-2499	0,05	1,62
2500-4999	0,02	0,67

Katsayıların 25, 10, 5, 2, 5 ve 1, 0,25 gibi yuvarlak rakamlar çıkması da iyi bir rastlantıdır. Model en temel değişken olan arazi genişliği gibi objektif bir esasa dayanmaktadır. Böyle bir uygulama benimsenirse kriz koşullarında aile işletmelerini kollamak için bir imkân yaratabilir. Değerlendirmeye esas olabilecek bilgileri içeren **Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2020/31)**'in 1 numaralı Eki, aşağıda sunulmuştur.

EK-1: BİTKİSEL ÜRETİM DESTEKLEME BİRİM FİYATLARI

TARIMSAL DESTEKLEME TÜRLERİ				Birim Destek Fiyatı
ALAN BAZLI TARIMSAL DESTEKLER				
1	Mazot ve Gübre Desteği (Değişik bölüm:RG-6/3/2021-31415) (Bu değişiklik 1/1/2020 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.)			(TL/da)
	Sıra No	Ürünler	Mazot (TL/da)	Gübre (TL/da) Toplam Destek (TL/da)
	1	Buğday, Arpa, Çavdar, Yulaf, Triticale	19,00	16,00 35,00
	2	Çeltik, Kütlü Pamuk	62,00	8,00 70,00
	3	Nohut, Kuru Fasulye, Mercimek	22,00	8,00 30,00
	4	Patates	27,00	8,00 35,00
	5	Yağlık Ayçiçeği, Soya	26,00	8,00 34,00
	6	Dane Mısır	25,00	8,00 33,00
	7	Kuru Soğan, Kanola, Aspir, Yaş Çay, Fındık, Yem Bitkileri	17,00	8,00 25,00
	8	Zeytin	15,00	8,00 23,00
	9	Diğer Ürünler	15,00	8,00 23,00
	10	Nadas	8,00	- 8,00
2	Katı Organik-Organomineral Gübre Desteği (TL/da) (Değişik bölüm:RG-6/3/2021-31415) (Bu değişiklik 1/1/2020 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.)			20,00
3	Organik Tarım Desteği			(TL/da)
	<i>1.Kategori Ürünler:</i> Acur, Ahududu, Altınçilek, Altıntop, Armut, Avokado, Ayva, Bakla, Balkabağı, Bamya, Barbunya, Barbunya Fasulye, Bergamot, Biber, Böğürtlen, Brokoli, Çamfıstığı, Çilek, Dereotu, Domates, Dut, Elma, Enginar, Erik, Fasulye, Fasulye (Taze), Fındık, Frenk Üzümlü, Gilaburu (Viburnum Opulus), Goji Berry (Kurt Üzümlü), Gül, Havuç, Hıyar, Hindiba, Ispanak, İğde, İncir, Kabak, Kamkat, Karayemiş, Karnabahar, Kayısı, Kereviz, Kiraz, Kiraz-Vişne, Kuşkonmaz, Kuzukulağı, Lahana, Limon, Limon Grass, Mandalina, Marul, Maş Fasulyesi, Maydanoz, Muz, Nane, Nar, Nektarin, Patlıcan, Pazı, Pırasa, Portakal, Radika, Roka, Sarımsak, Semizotu, Soğan, Şalgam, Şeftali, Tere, Turunç, Üzüm, Üzüm Kurutmalık,			Ürün Sertifikası (Bireysel) 100.00 Ürün Sertifikası (Üretici Grubu) 50,00

Üzüm Sofralık, Vişne, Yaban Mersini (Maviyemiş), Yaş Çay, Yerelması, Zerdali				
2.Kategori Ürünler: Adaçayı, Alıç, Anason, Antep Fıstığı, Arapsaçı(Fençel), Ayçiçeği, Badem, Bezelye, Biberiye (Rozmarin), Börülce, Ceviz, Civanperçemi, Çeltik, Çemen (Buy), Çörek Otu, Defne, Ebegümeci, Ekinezya, Fesleğen (Reyhan), Hatmi çiçeği, Hurma, Hünnap, Ihlamur, Isırgan Otu, Kantaron, Karabuğday, Karpuz, Kavun, Kekik, Kestane, Kenevir lif, Keten lif, Kızılcık, Kimyon, Kinoa, Kişniş, Kivi, Kuşburnu, Kohlraby, Kudret Narı, Melissa (Oğulotu), Mercanköşk, Mercimek, Mısır, Muşmula, Nohut, Pamuk, Pancar, Patates, Pikan Cevizi, Rezene, Safran, Sarımsak(Kuru), Silajlık Mısır, Soğan(Kuru), Soya, Susam, Şekerotu (Stevia), Şeker Kamışı, Şeker Pancarı, Şevketi Bostan, Tarçın, Tarhun, Turp, Tütün, Trabzon Hurması, Üvez, Yenidünya, Yerfıstığı, Zencefil, Zeytin	Ürün Sertifika 1 (Bireysel)	40,00		
	Ürün Sertifika 1 (Üretici Grubu)	20,00		
3.Kategori Ürünler: Ahlat, Alabaş, Arpa, Buğday, Burçak, Caramba, Çavdar, Çayır Otu, Darı, Fiğ, Hardalotu, Haşhaşkapsül, Haşhaşkapsül+Dane, Hayvan Pancarı, İtalyan Çimi, Kapari, Kaplıca, Karabaşotu, Karakafes Otu, Keçiboynuzu (Harnup), Kırmızı Pancar, Korunga, Lavanta (Lavandula), Macar Fiği, Madımak, Mahlep, Menengiç, Mersin, Mürdümük, Sakız Ağacı (Pistacia Lentiscus), Sorgum, Sorgum-Sudan Otu Melezi, Sudan Otu, Sumak, Triticale, Turp Otu, Üçgül, Yapay Çayır Mera, Yem Bezelyesi, Yem Şalgamı, Yonca, Yulaf	Ürün Sertifika 1 (Bireysel)	10,00		
	Ürün Sertifika 1 (Üretici Grubu)	5,00		
İyi Tarım Uygulamaları Desteği		(TL/da)		
4	1.Kategori Ürünler: Acur, Bakla, Balkabağı, Barbunya Fasulye, Bezelye, Biber, Brokoli, Çilek, Dereotu, Domates, Enginar, Fasulye, Havuç, Hıyar, Ispanak, Kabak, Karnabahar, Kereviz, Kuşkonmaz, Lahana, Marul, Maydanoz, Muz, Nane, Patlıcan, Pırasa, Roka, Tere, Turp	Örtüaltı Üretim	Bireysel Sertifika yon	150,00
			Grup Sertifika yonu	75,00
		Açıkta Üretim	Bireysel Sertifika yon	50,00
			Grup Sertifika yonu	25,00

	2.Kategori Ürünler: Adaçayı, Altıntop, Anason, Antepfıstığı, Armut, Avakado, Ayva, Badem, Biberiye, Böğürtlen, Ceviz, Çemen(buy), Çörekotu, Elma, Erik, Fesleğen(reyhan), Fındık, Gül, Gojiberry(kurt üzümü), Hünnap, İncir, Karabuğday, Karpuz, Kavun, Kayısı, Kekik, Kestane, Kimyon, Kinoa, Kiraz, Kişniş, Kivi, Kuşburnu, Lavanta, Limon, Mandalina, Melissa, Nar, Nektarin, Patates, Portakal, Rezene, Sarımsak, Şeftali, Soğan, Trabzon Hurması, Üzüm, Vişne, Yenidünya, Zeytin	Bireysel Sertifikasyon	40,00
		Grup Sertifikasyonu	20,00
	3.Kategori Ürünler : Çeltik	Bireysel, Grup Sertifikasyonu	10,00
5	Küçük Aile İşletmesi Desteği (TL/da)		100,00
6	Fındık Alan Bazlı Gelir Desteği (TL/da)		170,00
7	Toprak Analizi Desteği (TL/Analiz)		40,00

DESTEKLEME UYGULAMA TAKVİMİ					
Destekleme Adı	Belge Teslim Başlangıç Tarihi	Belge Teslim Bitiş Tarihi	Askı Süresi	Sertifika Düzenlenme Tarihi	Kesin İcmallerin BÜGEM' e Gönderilme Tarihleri
Mazot ve Gübre Desteği	ÇKS' ye kayıt başlangıç tarihi	ÇKS' ye kayıt bitiş tarihi	5 (Beş) Gün		Şubat 2021
Katı Organik-Organomineral Gübre Desteği	ÇKS' ye kayıt başlangıç tarihi	ÇKS' ye kayıt bitiş tarihi	5 (Beş) Gün		Şubat 2021
Toprak Analiz Desteği	Tebliğ yayım tarihi	31/12/2020	5 (Beş) Gün		Şubat 2021
Hububat Baklagil ve Dane Mısır Fark Ödemesi Desteği	1/10/2020	30/4/2021	5 (Beş) Gün		Aralık 2020 Mart 2021 Mayıs 2021
Yağlı Tohumlu Bitkiler Fark Ödemesi Desteği	1/10/2020	31/3/2021	5 (Beş) Gün		Mayıs 2021
Dane Zeytin Fark Ödemesi Desteği	Tebliğ yayım tarihi	17/5/2021	5 (Beş) Gün		Haziran 2021
Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteği	Tebliğ yayım tarihi	Tasiriye Faturası ve Alım-Satım Belgesi ile 30/9/2021	5 (Beş) Gün		Kasım 2021

Küçük Aile İşletmesi Desteği	Tebliğ yayım tarihi	31/12/2020	5 (Beş) Gün		Şubat 2021
Fındık Alan Bazlı Gelir Desteği	ÇKS ye kayıt başlangıç tarihi	ÇKS ye kayıt bitiş tarihi	5 (Beş) Gün		Şubat 2021
Organik Tarım Desteği	Tebliğ yayım tarihi	29/3/2021	5 (Beş) Gün		Haziran 2021
İyi Tarım Uygulamaları Desteği	Tebliğ yayım tarihi	29/3/2021	5 (Beş) Gün	1/1/2020-31/12/2020	Ağustos 2021
Yem Bitkileri Desteği	1/1/2020	15/12/2020	5 (Beş) Gün		Aralık 2020
Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği	18/11/2019	30/11/2020	5 (Beş) Gün		Aralık 2020
Yurt İçi Sertifikalı Tohum Üretim Desteği	Tebliğ yayım tarihi	30/10/2021	KEP ile bildirim		Kasım 2021
Sertifikalı Fidan Üretim Desteği	Tebliğ yayım tarihi	31/12/2021	KEP ile bildirim		Aralık 2021
Sertifikalı Fidan/Fide ve Standart Fidan Kullanım Desteği	18/11/2019	30/11/2020	5 (Beş) Gün		Aralık 2020
Bombus Arısı Kullanım Desteği	Tebliğ yayım tarihi	31/12/2020	5 (Beş) Gün		Şubat 2021
Geleneksel Zeytin Bahçelerinin Rehabilitasyonu Desteği	Tebliğ yayım tarihi	04/12/2020	5 (Beş) Gün		Mayıs 2021

Evrak Kayıt Tarihi				
Evrak Kayıt Numarası				
Döner Sermaye Makbuz No				
Dilekçe Kabul Eden Personel				

DESTEKLEME TALEP FORMU

Bu alanda işaretleme yapınız(*)	Destek Adı	Belge Teslim Başlangıç Tarihi	Belge Teslim Bitiş Tarihi	İstenilen Belgeler
☐	Hububat Baklagil ve Dane Mısır Fark Ödemesi Desteği	1/10/2020	30/4/2021	- Alım satım belgesi - Borsa tescil beyannamesi (17/5/2021 tarihine kadar) - Lisanslı depolara teslim edilen ürünler için ELÜS belgesi (ELÜS belgesi ibraz edilmesi durumunda; alım satım belgesi ve borsa onayı istenmez.), (DİTAP sözleşme kaydı ibraz edilmesi durumunda; borsa onayı istenmez.)
☐	Yağlı Tohumlu Bitkiler Fark Ödemesi Desteği	1/10/2020	31/03/2021	- Alım satım belgesi - Borsa tescil beyannamesi (15/4/2021 tarihine kadar) - Lisanslı depolara teslim edilen ürünler için ELÜS belgesi (ELÜS belgesi ibraz edilmesi durumunda; alım satım belgesi ve borsa onayı istenmez.), (DİTAP sözleşme kaydı ibraz edilmesi durumunda; borsa onayı istenmez.) - Kütlü pamuk için tohum sertifikası
☐	Küçük Aile İşletme Desteği	Tebliğ yayım tarihi	31/12/2020	
☐	Zeytinyağı Fark Ödemesi Desteği	Tebliğ yayım tarihi	Tasiriye Faturası ve Alım-Satım Belgesi ile 30/9/2021	- Tasiriye faturası - Alım satım belgesi - Borsa tescil beyannamesi (15/10/2021 tarihine kadar) - Lisanslı depolara teslim edilen ürünler için ELÜS belgesi (ELÜS belgesi ibraz edilmesi durumunda; alım satım belgesi ve borsa onayı istenmez.), (DİTAP sözleşme kaydı ibraz edilmesi durumunda; borsa onayı istenmez.)

☐	Dane Zeytin Fark Ödemesi Desteği	Tebliğ yayım tarihi	17/5/2021	- Alım satım belgesi - Borsa tescil beyannamesi (31/5/2021 tarihine kadar) - Lisanslı depolara teslim edilen ürünler için ELÜS belgesi (ELÜS belgesi ibraz edilmesi durumunda; alım satım belgesi ve borsa onayı istenmez.), (DİTAP sözleşme kaydı ibraz edilmesi durumunda; borsa onayı istenmez.)
☐	Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği	18/11/2019	30/11/2020	- Sertifikalı tohum kullanım desteği talep formu (EK-11) - Tohumluk satış faturası - Tohumluk sertifikası fotokopisi - Gerekli durumda tohumluk analiz raporu
☐	Yurt İçi Sertifikalı Tohum Üretim Desteği	Tebliğ yayım tarihi	30/10/2021	- YTK Belgesinin fotokopisi, - YTK'lardan tür bazında satışın tamamlandığı ve veri girişinin bitirildiğine dair beyan - YTK Tarafından Beyan Edilen Tohum Alım Satım Belgesi ve Sertifika Bilgileri (EK-12) ve bu belge ekinde tohum alım satım belgeleri fotokopisi ve tohum sertifikaları fotokopisi - Üretilen ve Sertifikalandırılan Tohum Üretim Bilgileri (EK-13) ve Tarla Kontrol Raporları fotokopisi
☐	Sertifikalı Fidan Üretim Desteği	Tebliğ yayım tarihi	31/12/2021	- Fidan Üreticisi Tarafından Beyan Edilen Fidan Alım Satım Belgesi ve Sertifika Bilgileri (EK-17) ve bu belge ekinde fidan alım satım belgeleri fotokopisi ve fidan sertifika fotokopisi - Üretilen ve Sertifikalandırılan Fidan Üretim Bilgileri (EK-18)
☐	Sertifikalı Fidan/Fide ve Standart Fidan Kullanım Desteği	18/11/2019	30/11/2020	- Taahütname-2 (EK-,23) - Sertifikalı fidan/fide ve standart fidan kullanım desteği talep formu (EK-25) - Fidan satış faturası - Gerekli durumlarda bitki muayene raporu - Fatura düzenleyen kişiye ait fidan/fide üretici belgesi veya doku kültürü ile fidan üretici

				belgesi veya tohumluk bayi belgesi fotokopisi (kamu kuruluşları hariç)
☐	Yem Bitkileri Desteği	1/1/2020	15/12/2020	Fidan /fide sertifikası, antepfıstığı üretim materyali (anaç) sertifika fotokopisi
☐	Organik Tarım Desteği	Tebliğ yayım tarihi	29/3/2021	Bu tebliğin 24 üncü maddesi 1inci fıkrası (ğğ) bendi kapsamındaki üreticiler için DİTAP kaydı,
☐	İyi Tarım Uygulamaları Desteği	Tebliğ yayım tarihi	29/3/2021	- İyi Tarım Uygulamaları Sertifikası - İyi Tarım Uygulamaları destekleme ödemesi sertifika eki (EK-6) - Örtüaltı alanlarda iyi tarım uygulamalarına ait kayıt sistemi belgesi (EK-7) Bu tebliğin 24 üncü maddesi 1inci fıkrası (y) bendi kapsamındaki üreticiler için DİTAP kaydı,
☐	Bombus Arısı Kullanım Desteği	Tebliğ yayım tarihi	31/12/2020	Alım satım belgesi
☐	Geleneksel Zeytin Bahçelerinin Rehabilitasyonu Desteği	Tebliğ yayım tarihi	4/12/2020	Talep formu (EK-26)

*Yararlanmak istenilen destek adının sol tarafında bulunan sütunda işaretleme yapılacaktır.

Destekleme başvurusu yapan çiftçinin

Adı-Soyadı :

Tarih :

İmzası :

Bu form iki nüsha olarak düzenlenir. Bir nüshası çiftçinin ÇKS başvuru dosyasında muhafaza edilir, diğer nüshası imza karşılığında çiftçiye teslim edilir

TAAHHÜTNAME-1

..... yılında hakkımda, “destekleme ödemelerinden beş yıl süreyle yararlandırılmama” yönünde karar alınmıştır. Bu kararın zaman içerisinde lehime bozulmaması halinde, müracaatımın herhangi bir ödemeye hak doğurmayacağını bildiğimi ve kabul ettiğimi taahhüt ederim. .../.../20....

Adı Soyadı / Unvanı

:

T.C. Kimlik No

:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Vergi No

:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Adresi

:

Telefon No

:

E-posta Adresi

:

İmzası

:

Tebliğin 33 eki mevcut olup diğerleri indirilmemiştir.

